

Іван Леонов

Віктор Ющенко: Свобода починається з тебе

Лідер «Нашої України» в ексклюзивному інтерв'ю «УМ» — про судову заборону Дня свободи, помилки «помаранчевої» команди та про зло новоухваленого закону про вибори

Осуд свободи марний

— Вікторе Андрійовичу, 22 листопада відзначаємо не лише сьому річницю Майдану, а й День свободи, святкування якого затверджено свого часу вашим президентським указом. Утім напередодні Київський окружний адміністративний суд заборонив у цей день масові акції в центрі Києва. Зокрема, на майдані Незалежності, де зародилася Помаранчева революція і де її побачив увесь світ. Як ви оцінюєте цю

судову заборону?

— Глибоко переконаний: такі дії є безумовною слабкістю. Адже тема Майдану, українського виміру свободи і демократії має два значення. Перший стосується кожного з нас, а другий — вільного майбутнього держави. Бо свобода починається з тебе, а не з рішення суду, не з президентського указу. Якщо ти — громадянин третього тисячоліття і розумієш, що твій світогляд, система цінностей вкладаються лише в рамки свободи та вільного вибору, тоді й у твоїй країні свобода обов'язково відбудеться. А без вибору ми не можемо бути щасливими. В українській нації жодну іншу цінність не оспівували так, як волю. Пригадайте народні пісні, поезію Тараса Шевченка, Івана Франка та інших, наш гімн, врешті-решт. Кожного століття тема волі піднімалася українцями, як наріжний камінь існування нації. Тому те, що відбулося сім років тому, це те, що на десятки років наперед сформувало зону наших вартостей і нашого відношення до поняття свободи. Ми вже інші. З цією нацією вже не можна вчинити так, як це робилося ще десять років тому. Я вірю: свобода і демократія — це не те, що тобі принесли і дали, а те, що ти не можеш віддати. Воно належить тобі і визначається від тебе, а не від когось. Тому коли ми говоримо про прожите семиріччя, то я переконаний, що в темі демократії ми прожили, можливо, унікальний за останні сто років час. Ми продемонстрували свої переконання, свою прихильність. І ці переконання сьогодні ніхто не віддасть жодній владі, у тому числі владі нинішній. Тож яке б рішення не приймалося з точки зору осуду свободи чи судових заборон, вони не просто марні, а мені здається, що вони викликать у людей протилежні почуття. Я б навіть не звертав уваги на такі рецидиви.

Шанс отримали усі

— Скажіть, а як ви сьогодні оцінюєте Майдан не з позиції пересічного українця, який стояв там із помаранчевим прапором, скандував «Ющенко!» й отримав незабутнє відчуття свободи, а з погляду тих людей, які стояли поруч із вами на сцені? Багато хто з них опинився в іншому таборі, й відтак, як зараз модно казати, «зрадив Майдан», хтось нині позбавлений свободи...

— Якщо ми говоримо про політичний контекст, то я б не хотів перераховувати розчарування. Пригадайте, тоді на Майдан вийшло десь півтора десятка партій: від лівих сил до крайніх правих. Тоді не йшлося про один партійний проект, але всі, хто стояв на сцені, —

всі прийшли в кабінети влади. І в парламенті, і в уряді, і на місцях. Громадський рух, який ми називаємо «Майдан», трансформувати через партійні представництва в систему влади — така формула дуже складна. Ця модель майже ніде у світі не працювала. Але я був переконаний, що зобов'язаний дати шанс усім політичним силам, що стояли на Майдані. Коли сформували владу з цих сил, то з перших тижнів відчувалися різні погляди на процеси політичні, економічні, соціальні. З кожним місяцем відчувалися людські амбіції, серйозні розходження. Який урок? Революція — це шанс, а не гарантія. І в 2004 році, коли відбулася ця блискуча перемога, на жаль, у парламенті була не наша більшість. І ми півтора року жили з парламентом, який був до нас в опозиції. А на виборах 2006 року до парламенту від моєї політичної партії — «Нашої України» — у складі блоку пройшло близько 25 чоловік. І знову в Президента немає більшості. Більшість почала формуватися навколо Прем'єра. Тоді ми отримали владу, яка не захотіла йти дорогою реформ. Тому для того, щоб в Україні відбувалися демократичні зміни, нам треба не лише президентські вибори вигравати, а й парламентські. У мене не було тих умов, які є сьогодні. Я не призначав Прем'єр-міністра, міністрів, голів адміністрацій тощо. Це уроки також.

— **Ви особисто як плануєте відзначати День свободи? Чи побуваєте на Майдані?**

— Я хочу з цього приводу зробити звернення до українців, які вірять у свободу і є прихильниками демократії. Розумію, що певна частина української громади переживає різні відчуття. Розчаровані у тих, що виграли, розчаровані у тих, що програли. Скажу так: нині громадський тонус ослаблений і травмований. Я хочу звернутися до таких людей. І ще раз донести, що якщо ми хочемо процвітання нації, європейського зближення, мати прогнозоване майбутнє, жити вільно і незалежно, то у цьому нам допоможе лише свобода. А за волю треба боротися. Бо там, де прийшла демократія, там назавжди прийшов закон. Де закон, там існує справедливість. А там, куди демократія не встигла прийти, там панує беззаконня. І якщо ми говоримо про демократичне становлення, то не варто сприймати його як завдання на рік чи на кілька років. Інколи це значно складніше. Але демократія є форма захисту свободи і єдиним способом реалізації тебе як громадянина. Ці цінності мають допомогти перебороти розчарування, депресію, яка в багатьох з'являється. Ще багато чого треба пройти, щоб ми відчули себе соборною нацією. Бо тільки така нація є потенційною. Життя драматичне, коли в нас забирають свободу. Все решта теж важливо: які в нас податки, яка в нас пенсійна модель, яка в нас соціальна політика. Але все це залежить від того, як ми складемо іспити національні. От до цього мені найбільше хотілося б спонукати і владу, і опозицію, і громадські рухи, і пересічних українців.

Кримінальне зло від нового закону

— **Вікторе Андрійовичу, сім років тому люди вийшли на Майдан, бо в них хотіли вкрати свободу вибору. Нині ж за кілька днів до цієї річниці Верховна Рада конституційною більшістю голосів ухвалила закон про вибори. Є різні думки: одні говорять, що він захистить волевиявлення людей, інші — що навпаки, лише сприятиме політичній корупції. Якою є ваша оцінка?**

— Спочатку ми мали мажоритарну систему виборів. Потім почали говорити, що тут немає ідеологічної єдності, кожен депутат немов соліст, і треба спробувати пропорційну систему. І країна перейшла до системи змішаної, а потім — лише до пропорційної. Ми перейшли з одних крайнощів в інші. Це було не системне рішення. Українська практика показала, що більш кримінальної моделі, ніж мажоритарна, немає. Саме вона привела до парламенту людей із судимістю, які отримали імунітет і принесли із собою криміналізацію до парламенту, зрощення бізнесу і влади, а потім ще й криміналізацію влади. Нинішнє ж повернення мажоритарної моделі призведе до того, що нинішня влада у майбутньому парламенті отримає абсолютну більшість. Тому що легко маніпулювати мажоритарним округом. Таку людину легко спокусити чи погрозами залучити у більшість. У 2002 році з моєї партії за один день 17 депутатів перейшли до більшості. Бо перед цим на Банковій Леонід Данилович прочитав їм короткий курс їхнього майбутнього у разі відмови, або навпаки. І нині ми наступаємо на ті самі граблі. Це вже клініка. Щодо пропорційної системи, то вона теж має негаразди. Питання відкритих списків так і лишилося відкритим. Через

пропорційну модель можна також провести в депутати будь-кого, вона також тоді криміналізується, туди потрапляє політичне сміття, як і через мажоритарну.

Тому виборча система, запропонована зараз, на мій погляд, — зло, і є недосконалою. І ще ми маємо бар'єр — 5%, який, безумовно, найбільш шкідливий для демократичних сил. Він відкине десятки партій від впливу на політичне життя, хоча за цими партіями стоять десятки тисяч людей. Тому мені здається, що еклектика, яка вийшла з цим кодексом, вона з одного боку б'є націю помилками з минулого, тоді як політична корупція буде лише процвітати. Така модель лише примножує всі негаразди, які ми вже мали. У 2007 році Віктор Янукович казав, що «не варто вигадувати новий конституційний велосипед або повертатися до старої моделі влади, від якої абсолютна більшість сил відмовилася у 2004 році». Він наголошував на завершенні розпочатої конституційної реформи. Вважаю, що нам не треба хитрувати з виборчою системою, до неї має бути одна вимога — прозорість. А влада має забезпечити законність під час проведення виборів. Бо інакше ми, можливо, прийдемо до одного — політичної криміналізації влади на всіх рівнях.